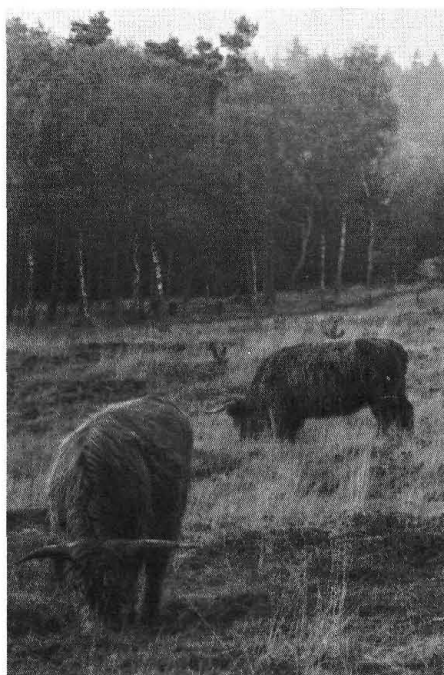

tensief begrazen (en de vegetatie erg kort kunnen houden) terwijl ze de mest op vaste plaatsen elders in het terrein deponeren. Deze latrines worden veel minder intensief begraasd.

Ook combinaties van verschillende soorten herbivoren zijn denkbaar. Vooral het samen grazen van runderen met schapen, paarden of edelherten lijkt interessant. Van al de drie combinaties zijn praktijkvoorbeelden bekend, terwijl het principe steeds is dat runderen als 'grote grazers' de kwaliteit van de grasmat gunstig beïnvloeden, iets waarvan de andere dieren kunnen profiteren. In tegenstelling tot paarden zelf begrazen runderen bovendien wel latrinegebieden van paarden.

Veel van het bovenstaande berust op extrapolatie van resultaten van onderzoek dat verricht is in andere systemen dan vergraste heidevelden. Daarom is met name voor het verkrijgen van inzicht in de invloed die herbivoren uitoeffenen op de vegetatiesamenstelling en op de successie naar bos nog veel meer onderzoek nodig. Een aantal aspecten van het beheer van de vergraste heide is in dit artikel onderbelicht gebleven. Dit betreft hoofdzakelijk de relaties tussen de heide en de aangrenzende biotopen (meestal natuurgebieden). Bovendien zijn andere herbivoren die een rol kunnen spelen in grote natuurgebieden niet in dit artikel behandeld. In een volgend artikel zal hier nader op worden ingegaan.

Summary

Herbivores on grass-heaths

The suitability of different types of grass-heaths as 'free ranging grazing-systems' for either cattle, sheep, horses or red deer is indicated with an estimation of the potential maximum intake of the most important and abundant foodplants i.e. *Calluna vulgaris*, *Deschampsia flexuosa* and *Molinia caerulea*. It was concluded that only *Deschampsia* dominated grass-heaths are suitable as free ranging grazing-systems.

Some species-specific grazing effects are discussed with regard to forest succession and pattern formation in the grassland.

Literatuur

- Bakker, J. P., J. de Leeuw & S. E. van Wieren. 1984. Micro-patterns in grassland vegetation created and sustained by sheep-grazing. *Vegetatio* 55: 153-161.
- Frame, J (ed.). 1981. The effective use of forage and animal resources in the hills and uplands. Occ. Symp. No 12. Brit. Grassland Soc., Hurley.
- Grant, S. A. 1984. The use of grazing sheep and cattle in the management of heathland nature reserves with special reference to the Netherlands. Rep. Hill Farming Res. Org., Penicuik.
- Milne, J. A. & L. Bagley. 1976. The nutritive value of diets containing different proportions of grass and heather (*Calluna vulgaris* (L.) Hull) to sheep. *J. Agr. Sci., Camb.* 87: 599-604.
- Soest, P. J. van. 1982. Nutritional ecology of the ruminant. O & B Books, Inc., Corvallis.
- Veen, H. E. van de. 1979. Food selection and habitat use in the Red Deer (*Cervus elaphus* L.). Diss. Groningen.
- Westhoff, V. 1967. De invloed van het wild op de vegetatie. *Ned. Bosb. Tijdschr.* 39: 218-232.

Drs. S. E. van Wieren
Instituut voor Milieuvraagstukken
VU
Postbus 7161
1007 MC Amsterdam.

Boekbespreking

De Oosthoek Encyclopedie van het Milieu. Eindredactie prof. dr. J. G. ten Houten en prof. dr. H. Gijsels. Oosthoek. 1984. 576 pag. rijk geïllustreerd. Winkelprijs f 179,50, leden Natuurmonumenten en Waddenvereniging f 142,50.

De ondertitel "Een compleet handboek over onze omgeving" vormt terecht een aanvulling op "encyclopedie". Het omvangrijke boek geeft namelijk méér dan alleen uitleg van een groot aantal alfabetisch gerangschikte trefwoorden die allen min of meer verband houden met ons leefmilieu, zoals we zouden verwachten. Het boek behandelt een aantal onderwerpen o.a. afval, gezondheid, grondstoffen, landbouw, ruimtelijke ordening, veeteelt, — in het geheel ongeveer dertig — op een uitgebreider manier met een onderverdeling in deelonderwerpen. Dit heeft het grote voordeel brede informatie te verkrijgen zonder de verschillende ingangen apart te hoeven opzoeken. Als voorbeeld van een goede behandeling, noem ik het "landschap", dat o.a. met een kaart van Nederland en België een duidelijke voorstelling geeft van de verschillende landschapstypen, hun vorming,

gebruik en milieuproblemen. Bij de meeste onderwerpen krijgt de Belgische situatie overigens veel minder aandacht dan de Nederlandse.

Zoals elke eerste uitgave, zijn er verscheidene onnauwkeurigheden die om correctie vragen bij een volgende druk. Om er slechts enkele te noemen: volgens de encyclopedie behoort het Nationale Park De Hoge Veluwe tot het bezit van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten en de vestiging van het RIN op Texel wordt niet vermeld. Evenwel kan met voldoening worden geconstateerd dat onder "Thysse" de oprichting van De Levende Natuur niet is vergeten.

Een belangrijker tekortkoming dan bovengenoemde redactionele foutjes is het feit dat de gehele milieuwetgeving erg summier wordt behandeld. Het is weliswaar een onderwerp

dat door de voortdurende uitbreiding nooit geheel bijgewerkt kan zijn, maar iets meer feitelijkheden en een overzicht van de diverse wettelijke bepalingen en voorschriften, zou menige gebruiker van het boek beter voorlichten dan nu het geval is. Over de stijl, de duidelijke verklaring van vaktermen, die overigens niet overbodig worden gebruikt, en de wijze waarop ingewikkelde onderwerpen worden uitgelegd, komt redactie en uitgever alleen maar lof toe. Een groot aantal zeer des-

kundige medewerkers staat ook inderdaad borg voor de juistheid van de inhoud. Als algemeen naslagwerk over onderwerpen die onze omgeving — de natuurlijke zowel als de verstedelijkte en geïndustrialiseerde — aangaan, hoort deze encyclopedie van het milieu thuis in elke (school)bibliotheek en bij de velen die meer achtergrondinformatie wensen over wat via de media tot hen komt.

V. de Meester-Manger Cats

Wim Dubbelaar. Steenrijk Amsterdam, een geologische stadswandeling. Uitg. Kon. Ned. Natuurhistorische Vereniging, in samenwerking met Geologisch Museum Universiteit van Amsterdam en Nederlandse Geologische Vereniging. Bibliotheek van de K.N.N.V. Uitg. no. 35. 1984, 88 pp. Prijs voor leden f 12,50, niet-leden f 17,50; bestellen via gironummer 13028 Bureau K.N.N.V. te Hoogwoud.

Nederland bestaat grotendeels uit zand, klei en veen. Vaste gesteenten vind je alleen in Zuid Limburg, en enkele zeer schaarse plekken in het oosten van het land. Daarnaast is het mogelijk stenen te verzamelen, die in de vorm van grindbrokken, of zwerfstenen door rivieren of landijs werden aangevoerd. Natuurlijkhebbers, die zich vooral voor die vaste gesteenten interesseren kunnen dus alleen aan hun trekken komen in die gebieden, waar grindafzettingen of keileemlagen aan het oppervlak aanwezig zijn en dat is zeker niet het geval in het gebied, waar Amsterdam zich tot grote stad ontwikkelde. De geologie van Amsterdam is er nu eenmaal een, waarin veen (met daaronder klei en zand) de hoofdrol speelt.

Toch kon er een boekje geschreven worden, waarin een tocht door Amsterdam wordt beschreven, die de in gesteenten en fossielen geïnteresseerde wandelaar alle gelegenheid geeft zijn hart op te halen. Wim Dubbelaar levert in zijn "Steenrijk Amsterdam" een kostelijke beschrijving van de gesteenten, die in een 24-tal gebouwen verwerkt zijn en voor ieder, die de drie kilometer lange wandeling wil maken vrijelijk bekeken (maar uiteraard niet meegenomen) kunnen worden. Aan de beschrijving van de wandeling gaat een kort overzicht van de hoofdgroepen van de gesteenten vooraf alsook een beschouwing over natuursteen als bouw materiaal. De wan-

deling zelf begint bij het "Bunghuis" (Spuistraat 210), gaat langs het Koninklijk Paleis op de Dam en vele andere gebouwen in de binnenstad en eindigt bij het Geologisch Instituut aan de Nieuwe Prinsengracht. Bij elk gebouw wordt informatie verschaft aangaande de gesteenten, de mineralen en de fossielen, die in gevel of interieur zichtbaar zijn. En bovendien gaat de schrijver in op de herkomst, de exploitatie en veel andere wetenswaardige zaken, die met de bewuste gesteenten te maken hebben.

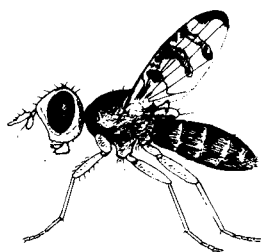
Het laatste gebouw van de reeks, het Geologisch Instituut, krijgt wat extra aandacht. Uiteraard, mag men wel zeggen. Niet alleen omdat de schrijver hier studeerde, maar vooral ook omdat hier zowel in de gevel met de op het geologie geïnspireerde beelden van Hildo Krop als in het interieur veel geologisch materiaal aanwezig is. Een bezoek aan het Geologisch Museum kan in dit verband warm worden aanbevolen. Een lijst met mineraal-beschrijvingen, een uitgebreide literatuurlijst en een register besluiten het boekje. Schrijver en uitgever verdienen een compliment voor het doen verschijnen van deze ongebruikelijke wandelgids, die duidelijk maakt dat ook in de straten van Amsterdam de geologische belangstelling van natuurlijkhebbers kan worden bevredigd.

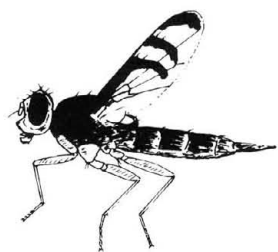
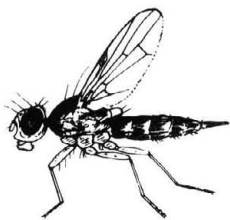
J. I. S. Zonneveld

W. J. Kabos en B. van Aartsen, De Nederlandse Boorvliegen (Tephritidae) en Prachtvliegen (Otitidae). Wetensch. Meded. K.N.N.V. nr. 163 - mei 1984. Prijs voor leden f 7,-, niet-leden f 9,-; bestellen via gironummer 13028 Bureau K.N.N.V. te Hoogwoud.

In mei van dit jaar verscheen in de zo waardevolle reeks Wetenschappelijke Mededelingen van de K.N.N.V. als nr. 163 het werkje met bovengenoemde titel. Het is een sterk bijgewerkte heruitgave van het in 1959 als nr. 33 met praktisch dezelfde titel, toen alleen door W. J. Kabos samengestelde overzicht van beide families, de fraaie Boorvliegen (Tephritidae) en de niet minder opvallend gevleugelde Prachtvliegen (Otitidae). Een herziening was zeker op zijn plaats, want niet alleen had de nomenclatuur ongenadig toegeslagen (23 van de 54 vroeger al bekende soorten verhuisden naar een ander genus of veranderden van soortnaam), maar ook was de kennis over verspreiding en biologie belangrijk toegenomen. Sinds 1959 werden 16 soorten aan onze faunalijs toegevoegd, zodat er nu 70 soorten Tephritidae van ons land bekend zijn.

Op de inhoud is weinig aan te merken. De determinatietabellen zijn goed en gemakkelijk hanteerbaar, de afbeeldingen klein maar duidelijk genoeg om de determinaties te kunnen verifiëren, want Boorvliegen hebben allemaal hun eigen karakteristieke vleugeltekening, waardoor men de neiging krijgt vooral de afbeeldingen met het verzamelde exemplaar te vergelijken, i.p.v. via de determinatietabel de soort te bepalen. Per soort wordt een korte beschrijving gegeven en de oecologie en de verspreiding in Europa en eigen land kort toegelicht. Een overzicht van de in Nederland, België en Groot-Brittannië voorkomende soorten en een lijst van waardplanten en de daarop voorkomende soorten en registers sluiten deze goed verzorgde uitgave af. De auteurs hebben uitstekend werk gedaan.

Een enkele kritische noot zij echter toegestaan. Een internationale afspraak, eigenlijk voorschrift, is dat auteursnaam en jaar van beschrijving bij een niet oorspronkelijke combinatie (de soort werd later in een ander geslacht geplaatst) tussen haken achter de soortnaam worden vermeld. Het is niet duidelijk waarom in dit geval daarvan werd afgeweken: de auteur staat wel tussen haken, maar het jaartal niet en dat is onjuist. Het wekt verwarring bij de gebruikers, voor wie van een dergelijke uitgave toch een grote voorbeeldwerking uitgaat. Zij zullen ook struikelen over *Paroxyna absinthii* (Fabricius, 1805), die negen regels later weer als synoniem van *Paroxyna bidentis* (Rob. - Desvoidy, 1830) wordt opgevoerd (p. 24). Bedoeld wordt dat wat "men" als regel, maar ten onrechte, voor *Paroxyna absinthii* heeft aangezien niet was wat Fabricius daaronder had verstaan en in het tweede geval had er dus

moeten staan *absinthii* auct., nec Fabricius, 1805. Tenslotte moet mij nog van het hart hoe onzinnig al die Nederlandse namen zijn voor deze minder algemeen besproken soorten. Blijkbaar vonden de auteurs ze ook lang niet altijd nodig, want ze lieten zes van de in 1959 voorgestelde vervallen.

Helemaal verwarrend is het wijzigen van Nederlandse namen: Donzige Klisboorvlieg werd Klisboorvlieg en Moederkruidboorvlieg moest zo nodig Alsemboorvlieg gaan heten. Wie is daar nu mee gediend? Gelukkig is slechts voor drie van de 16 nieuwe aanwinsten voor onze fauna een Nederlandse naam bedacht, waarvan één helaas de onhandelbare naam "Vlieg met het hertegewei" heeft meegekregen. Een totaal verwerpelijke bezigheid en bepaald geen service aan de Nederlandse entomologen.

P. J. van Helsdingen

Vragen en mededelingen

Te koop: De Levende Natuur jaarg. 1 t/m 36, geb. plus register op jrg. 1 t/m 45. Tel.: 030-513796.

Voor geïnteresseerden in Zweedse natuurterreinen is bij de auteur aan te vragen: "Overzicht van 26 natuurterreinen in Zuid-Zweden welke interessant zijn voor het natuurbeheer in Nederland", door G. van Dijk, Consultantschap N.B., Museumlaan 2, 3581 HK Utrecht.

Binnenkort zal verschijnen:

pH en boomgroei - een literatuurstudie door J. van den Burg.

Rapport nr. 282, Rijksinstituut voor onderzoek in de bos- en landschapsbouw "De Dorschkamp" te Wageningen. 596 p.

De zuurgraad van de grond, meestal weergegeven als de pH, is een eigenschap die de laatste jaren sterk in de belangstelling is genomen wegens de gevaren die bossen bedreigen door zure depositie en luchtverontreiniging ("zure regen"). Eén van de voorspelde gevolgen van de inwerkingen op de bodem is de daling van de pH. Omdat bij lager wordende pH steeds meer boomsoorten in de gevarenszone komen, omdat een lage pH het gehalte aan giftige metaalionen doet toenemen en tenslotte directe schade veroorzaakt, is kennis van de invloed van de pH op de groei en gezondheidstoestand van bomen onontbeerlijk.

Het bosbouwkundig onderzoek in binnen- en buitenland heeft tientallen jaren lang onderzoek verricht naar ondermeer de invloed van de pH op bomen. De uit deze onderzoekingen verkregen kennis is echter verspreid over zeer veel handboeken, rapporten en tijdschriftartikelen en daarom voor velen niet ge-

makkelijk toegankelijk. Het Rijksinstituut voor onderzoek in de bos- en landschapsbouw "De Dorschkamp" heeft daarom het initiatief genomen om de bestaande kennis op het gebied van de pH-eisen en -toleranties van boomsoorten te bundelen. Op deze wijze is een naslagwerk ontstaan dat gegevens bevat over de betekenis van de pH voor de belangrijkste in Nederland aangeplante boomsoorten in bossen, landschappelijke beplantingen, stedelijke gebieden, langs straten en wegen.

De oplage van dit rapport is beperkt.

De prijs is f 47,50, incl. portokosten bij bestelling vóór 15 november 1984.

Na deze datum bedragen de kosten f 60,-. Bestelling gaarne door overmaking van het bedrag op postgiro 948540 t.n.v. R.B.L. "De Dorschkamp, onder vermelding van: Rapport 282 "pH".

Internationaal symposium wilde flora bedreigd! beschermd?

Het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, dat in 1985 haar vijfenzeventigjarig bestaan viert, organiseert in samenwerking met de Commissie voor de Bescherming van de Wilde Flora van de Kon. Nederl. Botanische Vereniging en het Natuurhistorisch Mu-

seum Maastricht een tweedaags internationaal symposium over de bedreigingen van de wilde flora en de beschermende maatregelen die momenteel van kracht zijn.

Tijdens dit symposium, dat op donderdag 2 en vrijdag 3 mei 1985 in Maastricht zal wor-

den gehouden, zal onder andere aandacht besteed worden aan de begrippen 'wilde flora' (in internationaal, nationaal en regionaal verband) en 'zeldzaamheid' (in ruimte en tijd). Voorts zullen terzake kundigen uit België, Duitsland en Nederland de bedreigingen van de wilde flora toelichten en de beschermende maatregelen die in de betreffende landen van kracht zijn bespreken. In een forumdiscussie zal getracht worden voorstellen voor een nieuw beleid te formuleren. Tijdens het symposium is bovendien de mogelijkheid voor derden om posters binnen het thema van het symposium te presenteren.

Het symposium richt zich in eerste instantie tot hen die zich beroepsmatig bezig (gaan) houden met de wilde flora en tot hen die ambtshalve bij het beleid ten aanzien van be-

heer en behoud van de wilde flora in België, Nederland of Duitsland betrokken zijn of een werkkring in deze richting ambiëren. Daarnaast zijn ook andere belangstellenden van harte welkom.

De kosten voor deelname bedragen f 60, - (f 40, - voor studenten) en zijn inclusief lunches, koffie/thee en symposiumverslag. Zij die nu reeds een voorlopig programma wensen te ontvangen en zij die voornemens zijn een poster te presenteren kunnen contact opnemen met drs. D. Th. de Graaf, Natuurhistorisch Museum Maastricht, Bosquetplein 6-7, 6211 KJ Maastricht.

Opgave voor deelname is reeds nu mogelijk door f 60, - (f 40, - voor studenten) te storten op postgiro 1036366 t.n.v. Natuurhist. Gen. Limb. te Maastricht onder vermelding van 'internationaal symposium flora'.

Vegetatiebeheer in lintvormige landschapselementen.

Een cursus over dit onderwerp, georganiseerd door Prof. Dr. P. Zonderwijk van de Vakgroep Vegetatiekunde, Plantenecologie en Onkruidkunde van de Landbouwhogeschool en Heterosis wordt gegeven op 11 middagen van 14 november '84 t/m 13 februari '85

door verschillende medewerkers van genoemde Vakgroep en Dr. Ir. M. Hoogerkamp, afd. Onkruidkunde van het CABO. Informatie bij W. Heijink, tel. 08370-19100 (k) of 08370-12453 (hs).

EIGEN Abonnement De Levende Natuur.

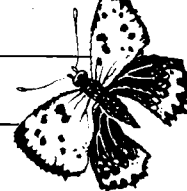
Er zijn nog steeds veel mensen die De Levende Natuur lezen op de bibliotheek van de instelling waar zij werken, maar die uit hoofde van hun beroep en/of belangstelling zelf een abonnement zouden moeten hebben. Indien ook u tot deze groep behoort, maak dan nu

gebruik van de aanbieding, zie achterpagina; neem nu een abonnement; het is de enige manier om ook de jaargang van 1984 nog in uw bezit te krijgen. Denk aan de grote naslagfunctie die De Levende Natuur reeds nu heeft.

Inhoud jaargang 85

Bakker, J. P., Effecten van begrazing op de vegetatie van de Oosterkwelder op Schiermonnikoog 41
Binsbergen, M. A., zie Dankers, N.
Brouwer, H., R. Daalder & E. Nieboer, Kleine zwanen en plankzeilers in het randmerengebied. 77
Bijleveld, J. G., Het herstel van De Kolk in Maarsbergen om de Kamsalamander te behouden. 72
Cruysberg, W. P., De kokmeeuw en haar problemen. 90
Daalder, R., zie Brouwer, H.
Dam, D. van, Luchtverontreiniging en de achteruitgang van de Nederlandse flora. 57
Dankers, N. & M. A. Binsbergen, Zeeduizendpoten (*Nereis diversicolor*) trekken ook. 14
Doing, H., Landschapskaarten als basis voor beheersadviezen in droge, kalkrijke duinen. 162
Dresscher, Th. G. N., Micro-organismen in een paar Veluwe vennen. 62
Dijk, G. van, Vijf jaar vegetatie-ontwikkeling in een uiterwaardreservaat. 84

Dijkema, K. S., Nederlandse kwelders tegen een Europese achtergrond. 116
Hermij, M., Oude en jonge bossen: floristische verschillen en waarde voor het natuurbehoud. 51
Hillegers, H. P. M., Het Maanvarentje in het Mergelland. 154
-, Begrazing met mergellandschapen in Zuid-Limburg. 178
Jonkers, D. A., Ooievaars, het voorjaar en graslandbeheer. 12
Kalkhoven, J. Th. R. & P. F. M. Opdam, Vogelgemeenschappen en vegetatie in essenhakhout. 3
Langelaar, K., Wettelijke bescherming van wetlands. 105
Londo, G., Zijn uitplanten en uitzaaien zinvolle maatregelen bij het beheer? 130
Meester-Manger Cats, V. de, Een leven als kooiker. Interview van Willem Klaver. 24
-, 25 jaar beheerder op Schiermonnikoog. Interview van R. Nieuwenhuis. 47
-, De zorg voor het cultuurlandschap. Interview van W. F. Al-leijn. 138
Meulen, F. van der & E. A. J. Wanders, Stuifduinen, overwegingen betreffende natuur- en duinbeheer in Meijndal. 18

- Nieboer, E., zie Brouwer, H.
 Nijhoff, P., Wetlands: effectieve bescherming nú. 98
 Opdam, P. F. M. zie Kalkhoven, J. Th. R.
 Ouderaa, A. P. M., van der, Een bever in Nederland, een onverwacht en welkom experiment. 172
 Schilperoord-Huisman, M. & J. de Vries, Waterdieren in dichtgroeïende veensloten in het Drentse A-gebied. 27
 Sipkes, C., Heemparken en botanische collecties. Aanleiding tot areaalvervalsing? 136
 Thalen, D. C. P., Begrazingsbeheer en begrazingsonderzoek: een ontwikkelingsschets. 35
 Udo de Haes, H. A., Nederlands beleid inzake de waterrijke gebieden. 107
 Verhoeven, B., Export van civieltechnische en cultuurtechnische kennis in relatie tot wetlands. 111
 Vierssen, W. van, Enige aspecten van oecologisch onderzoek t.b.v. het behoud en beheer van wetlands. 121
 Vries, J. de, zie Schilperoord-Huisman, M.
 Wall Bake, H. W. R. van den, Wetlandsconferentie in Groningen. 115
 Wanders, E. A. J., zie Meulen, F. van der
 Wasscher, M. Th., Traktor laat sporen na in de Kroon's polders. 142
 Westhoff, V., Een nieuwe flora van Nederland. 9
 Weijman, W., Het Hondshalstermeer, een nieuw natuurgebied in Groningen. 146
 Wieren, S. E. van, Welke grazers op de vergraste heide? 185
 Wiggers, A. J., Wetlands, een beknopte analyse van hun karakter. 104
 Zuiderwijk, A., Hoe redden we de Kamsalamander? 67
 Zwarts, L., Het wad als vogelrijk wetland. 99

Contents

- Bakker, J. P., Influence of grazing on the vegetation of the saltmarsh "Oosterkwelder" on the Northsea island Schiermonnikoog. 41
 Binsbergen, M. A., see Dankers, N.
 Brouwer, H., R. Daalder & E. Nieboer, Bewick's Swans and windsurfers in the "Randmeren" area. 77
 Cruysberg, W. P., The black-headed gull and its problems. 90
 Daalder, R., see Brouwer, H.
 Dam, D. van, Airpollution and the decrease of cormophytic plants in the Netherlands. 57
 Dankers, N. & M. A. Binsbergen, The polychaete *Nereis diversicolor* is also migrating. 14
 Doing, H., Landscape surveys as a basis for management of dry calcareous sand dunes. 162
 Dresscher, Th. G. N., Micro-organisms found in the water of two Dutch moorland pools. 62
 Dijk, G. van, Five years of vegetation development in the meadow reserve of a river foreland. 84
 Dijkema, K. S., Dutch saltmarshes in an european context. 116
 Hermy, M., Ancient and recent woods: floristical differences and nature conservation value. 51
 Hillegers, H. P. M., *Botrychium lunaria* in the cretaceous district of the Netherlands. 154
 -, Grazing by "Mergelland" sheep in South-Limburg (southern Netherlands). 178
 Kalkhoven, J. Th. R., & P. F. M. Opdam, Bird communities and vegetation in ash coppice woodland. 3
 Londo, G., Are planting and sowing useful measures in nature management? 130
 Meester-Manger Cats, V. De, The care for the rural landscape. (interview). 138
 Meulen, F. van der & E. A. J. Wanders, Moving sand dunes: aspects of nature conservation and dune management in coastal dunes of Meyndel, the Netherlands. 18
 Nieboer, E., see Brouwer, H.
 Opdam, P. F. M., see Kalkhoven, J. Th. R.
 Ouderaa, A. P. M. van der, A beaver in the Netherlands, an unexpected and welcome experiment. 172
 Schilperoord-Huisman, M. & J. de Vries, Water fauna in closing peat ditches in the Drentse A river valley. 27
 Sipkes, C., Is "wild gardening" undesirable by obscuring the natural pattern of species? 136
 Thalen, D. C. P., Grazing in management for conservation: a survey of developments in research and application. 35
 Vierssen, W. van, Some aspects of ecological research concerning the preservation and management of wetlands. 121
 Vries, J. de, see Schilperoord-Huisman, M.
 Wanders, E. A. J., see Meulen, F. van der.
 Wasscher, M. Th., Tractor leaves tracks in hayland at the island of Vlieland. 142
 Weijman, W., The Hondshalstermeer, a new nature reserve in Groningen. 146
 Wieren, S. E. van, Herbivores on grass-heaths. 185
 Zuiderwijk, A., How to preserve the crested newt? 67
 Zwarts, L., The importance of tidal mud-flats for birds. 99

Boekbesprekingen

- Castel, I. I. Y., J. Fanta & E. A. Koster, De vallei van de Leuvenumse Beek. Wet. Med. K.N.N.V. nr. 159, 1983. 63
 Duijm, M. & G. Kruseman, Krekels en sprinkhanen in de Benelux. Wet. Med. K.N.N.V. nr. 34, 1983. 32
 Dubelaar, W., Steenrijk Amsterdam, een geologische stadswandeling. Bibl. K.N.N.V. nr. 35, 1984. 189
 Hoogers, B. J. & H. van Oeveren, Herkenning van de voornaamste water- en moerasplanten in vegetatieve toestand. Pudoc, 1984. 96
 Jong, S. de, Yssel en Berkel Flora. De Walburg Pers, 1971. 159
 Kaboks, W. J. & B. van Aartsen, De Nederlandse Boorvliegen (Tephritidae) en Prachtvliegen (Otididae). Wet. Med. K.N.N.V. nr. 163, 1984. 189
 Koopwitz, H. & H. Kaye, Bedreigde Plantenwereld. W.N.F., 1984. 96
 Lutra, Otternummer. Lutra dl. 27, nr. 1, 1984. 158
 De Oosthoek Encyclopedie van het milieu. Oosthoek's Uitg. 1984 188
 RIN, Natuurbeheer in Nederland. Dln. 2 Dieren. Pudoc, 1984. 95
 Schaik, D. C. van, e.a. De Sint Pietersberg. Uitg. Thorn, 1983. 95
 Teeuwisse, J. J. T., red., Geriefhoutbosjes. Uitg. LONL & Natuur en Milieu 1984. 159
 Wijnands, H. E. J., Bescherming van amfibieën tegen het verkeer. Wet. Med. K.N.N.V. nr. 162, 1984. 158